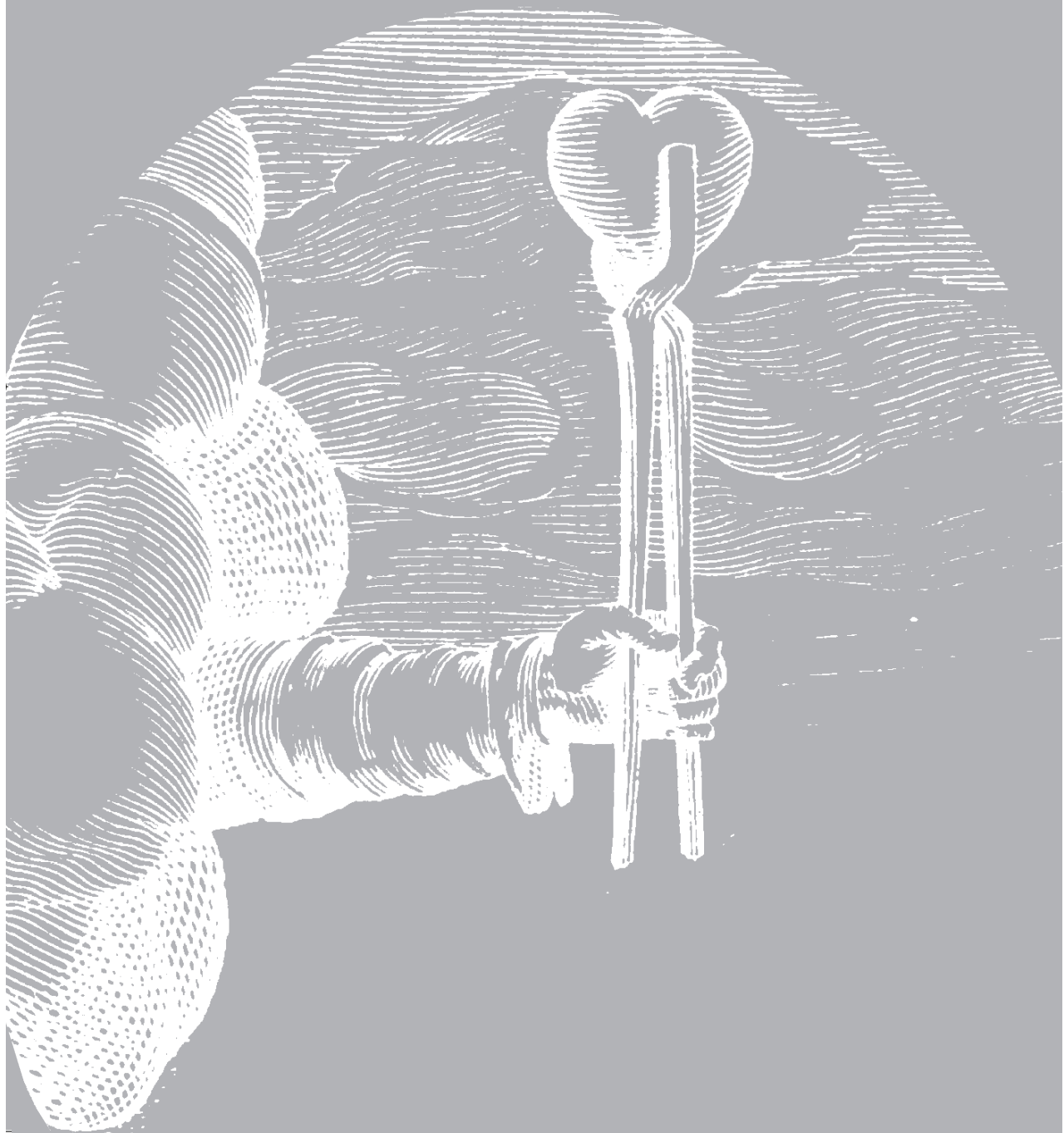

*Wynalazek
nowoczesnego
serca*

Wynalazek nowoczesnego serca

Filozoficzne źródła współczesnego myślenia o emocjach

KAROLINA WIGURA

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2019

Recenzenci: prof. dr hab. Szymon Wróbel
prof. dr hab. Jolanta Żelazna

Redakcja i korekta: Anna Łagodzka

Projekt okładki: Maryna Wiśniewska

Na okładce wykorzystano rycinę Petera Iselburga zatytułowaną „Affectus Comprime” z cyklu *Emblemata Politica*, pochodzącą z rękopisu Georga Remusa *Inscriptiones picturae et emblemata quae in aula magna curiae Norimbergensis publice extant* (1620), Newberry Digital Collections (Newberry Library), http://collections.carli.illinois.edu/cdm/ref/collection/nby_dig/id/12363

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2019

ISBN 978-83-7383-996-0

Publikacja dofinansowana przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego ze środków statutowych BST 2018

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa
tel./faks: 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze
Skład i łamanie: WN Scholar (Stanisław Beczek)
Druk: Totem, Inowrocław

Spis treści

Wstęp. Wynalazek nowoczesnego serca	11
Charakter XVII stulecia	12
XVII stulecie i emocje	13
Namiętności, afekty i emocje	15
Badania historyka idei	17
Struktura pracy	18
Podziękowania	20

Część I

Emocje jako przedmiot zainteresowania historyka idei

Rozdział pierwszy

Metodyka pracy	25
1. Historia idei	28
2. Historia emocji	42
3. Historia idei emocji	46
4. Analiza refleksji na temat emocji w filozofii klasycznej	50
5. Literatura	56

Rozdział drugi

Podstawowe pojęcia i definicje	58
1. Definicja emocji	58
2. O kwestii metapojęcia	61
3. Tradycja, doktryna, paradygmat	63
4. Uwagi na temat wyboru i tłumaczenia terminów	64

Część II

Trzy tradycje myślenia o emocjach od starożytności po XVII stulecie. Zarys problematyki

Rozdział trzeci

Tradycja starożytna	71
1. Ukształtowanie się starożytnej tradycji myślenia o emocjach	72
2. Namiętności jako biernie odczuwane siły lub doznania	74
3. Pochodzenie namiętności u Platona i Arystotelesa	75
4. Doktryny postępowania z namiętnościami u Platona i Arystotelesa	80
5. Wymiar zbiorowy namiętności u Tukidydesa	83
6. Podsumowanie	85

Rozdział czwarty

Tradycja hellenistyczna	87
1. Narodziny hellenistycznej tradycji filozoficznej myślenia o emocjach	87
2. Podstawy fizyki i metafizyki u stoików. Nauka o człowieku	88
3. Rozum jako źródło namiętności	90
4. Dwie typologie emocji u stoików: namiętności i afekty	92
5. Alternatywna wersja tradycji hellenistycznej w filozofii epikurejskiej	94
6. Podsumowanie	98

Rozdział piąty

Tradycja scholastyczna	100
1. Pochodzenie emocji i ich rola w koncepcji antropologicznej św. Tomasza	101
2. Budowa duszy zmysłowej i umysłowej a struktura emocji	104
3. Typologie emocji. Namiętności i afekty	109
4. Doktryna postępowania z namiętnościami	110
5. Podsumowanie	114

Część III

**Emocje jako problem filozoficzny na przykładzie pism wybranych
myślicieli siedemnastowiecznych**

Rozdział szósty

Geneza społeczno-polityczna i tło światopoglądowe zainteresowania emocjami w XVII stuleciu. Najważniejsze aspekty	119
1. Powstanie nowożytnego państwa, społeczeństwo dworskie i nowa emocjonalność	122
2. Upadek etosu rycerskiego jako przyczyna poszukiwania nowych filozoficzno- -politycznych koncepcji emocji	125
3. Związek odczarowania świata z nowym rozumieniem pracy nad emocjami	127
4. Podstawy „nowej filozofii”: stosunek do odziedziczonych tradycji, nowe pytania i presja nowoczesnej nauki	130
5. Znaczenie programu jedności metody nauki dla refleksji o emocjach	134
6. Podsumowanie	137

Rozdział siódmy

René Descartes jako filozof emocji	139
1. Jedność duszy i pluralizm natury ludzkiej	141
2. Namiętności, emocje i inne pojęcia	144
2.1. Definicja namiętności duszy	144
2.2. Typologia namiętności u Descartes'a	146
2.3. Zastane tradycje: krytyka, przebudowanie, integracja	151
3. Emocje jako most łączący duszę i ciało	153
3.1. „Trzecia substancja”?	153
3.2. Emocje, władze poznawcze i dokonywanie osądów	157
4. Emocje i moralność	159

4.1. Definicja emocji wewnętrznych	159
4.2. Emocje intelektualne i dusza szlachetna	162
4.3. Doktryna postępowania z emocjami: kształtowanie nawyków i trening namiętności	164
5. Fizjologiczne aspekty emocji	165
6. Podsumowanie	167

Rozdział ósmy

Thomas Hobbes jako filozof namiętności	171
1. Pierwsza definicja natury ludzkiej: materializm i mechanika	174
2. Definicja namiętności	177
2.1. Namiętności jako myśli wywołane poruszeniami ciała	177
2.2. Namiętności jako pożądanie mocy	181
3. Typologia namiętności	183
4. Wymiar zbiorowy koncepcji namiętności Hobbesa	187
5. Druga definicja natury ludzkiej: sztuka i polityka	189
6. Doktryna postępowania z namiętnościami	192
6.1. Strach, śmierć i cierpienie	192
6.2. Wygodne życie i zanik strachu	195
6.3. Strach stworzony	196
7. Podsumowanie	198

Rozdział dziewiąty

Baruch Spinoza jako filozof afektów	200
1. Najważniejsze elementy światopoglądu Spinozjańskiego	202
1.1. Substancja, Bóg, Natura	203
1.2. Kondycja ludzka i wiedza pierwszego rodzaju	207
2. Afekty jako namiętności	209
2.1. Afekty jako efekt pożądania mocy. <i>Conatus</i>	209
2.2. Typologia afektów biernych	212
3. Afekty jako wzajemne dostosowanie	218
3.1. Naśladownictwo	218
3.2. Pragnienie wzajemności	219
4. Doktryna postępowania z emocjami. Cnota jako stan emocjonalny	220
4.1. Wiedza drugiego i trzeciego rodzaju	220
4.2. Afekty aktywne	223
5. Podsumowanie	224

Rozdział dziesiąty

Od zjawiska filozoficznego do fizjologicznego. Wybrane kontynuacje wątków siedemnastowiecznej filozofii emocji w XVIII i XIX stuleciu	226
1. Kontynuacje dawnych tradycji: rozważania o namiętnościach w XVIII i XIX stuleciu u wybranych myślicieli francuskich	228
1.1. Nowe oblicze doktryny dominującej namiętności	230
1.2. Początki doktryny przeciwstawiania interesów namiętnościom	233
1.3. Demokratyczny katalog namiętności i uczuć	236

2. Nurt kontynuacji rozważań o emocjach na wybranych przykładach brytyjskich	243
2.1. Przykłady użycia słowa „emocje” w XVIII i XIX stuleciu	243
2.2. Narodziny nowoczesnego paradygmatu emocji w XIX stuleciu	244
3. Podsumowanie	248
Zakończenie. Etyka, kondycja ludzka i liberalizm. W czym może nam pomóc historia idei emocji?	251
Kwestia pochodzenia emocji	253
Kwestia typologii emocji	257
Kwestia charakteru emocji	260
Kwestia roli emocji w rzeczywistości społeczno-politycznej	263
Bibliografia	270
Indeks nazwisk	290